

A VALLÁSPEDAGÓGIAI SOÁ UTÁNI SZAKMÓDSZERTANA

Kollokviumi és tanulmányi vizsgairodalom

Tanegységi ETR-kód: WHNMV307

A vizsga előfeltétele: legalább három órai írásbeli feladat / referátum (ezeknek legkésőbb a kollokviumot megelőző héten való benyújtása).

A vizsga tartalma: az órai foglalkozások témaköreinek és az alábbi szakirodalomnak az ismerete.

Abbreviáció: [F] = fakultatív – az ekként jelölt írások közül legalább kettő választása kötelező.

I. TEMATIKUS IRODALOM

1) Primer valláspedagógiai szakirodalom

Dupcsik Csaba: A Roma Holokauszt az oktatásban. [2006?] =
<http://www.hdke.hu/files/csatolmanyok/RomaHolokauszt.pdf>

Felhívás az egyházakhoz és „A Seelisbergi Tíz Pont”. A svájci Seelisbergben, 1947. júliusában tartott második Nemzetközi Keresztény-Zsidó Konferencia (International Conference of Christians and Jews) keresztény résztvevői által közzétett nyilatkozat. In: Kizöldülő olajfa. Hivatalos megnyilatkozások a zsidó-keresztény árbeszédben. (Szerk.: Dobos Károly Dániel – Nagypál Szabolcs.) Budapest: L'Harmattan. 2011. 125-126.

Holokausztoktatás és autonómiára nevelés. (Szerkesztette: Kovács Mónika) Budapest: Hannah Arendt Egyesület. 2001. [F]

Hosszú Gyula: Utak a holokauszthoz, történetek a holokausztról. Debrecen: Pedellus Tankönyvkiadó. 2002.

FELADAT: a kötet alapján ismertetni: Babij Jar és Kamenyec-Podolszkij]

Iskolai emléknapiok. A Holokauszt áldozatainak emléknapija. (Szerk.: Szita Szabolcs.) Budapest: Oktatási Minisztérium. 2001. [F]:

<http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/libri/holocaust1.pdf>

Kézikönyv a holokausztról tanárok és tanulók számára. (A kötetet összeállította: Lóránd Ferenc és Tiszóczy Tamás.) Budapest: Országos Közoktatási Intézet. 2004.

KÖTELEZŐ FEJEZETEK:

- Az antiszemitizmus története az ókortól a modern antiszemitizmusig (pp. 19-27.);
 - Szociológiai és történetfilozófiai értelmezések (pp. 51-62.);
 - A holokauszt Európa egyes országaiban (pp. 63-72.);
 - A holokauszt Magyarországon (pp. 72-84.);
- Porrajmos. A roma holokausztról (pp. 84-87.);

- A holokauszt és a történelmi emlékezet (pp. 88-92.)

A KIADVÁNY E-VERZIÓJA:

<http://ofi.hu/szovegyujtemeny-holokauszt-tortenetenek-feldolgozasahoz#v2>;

CÍMOLDAL: <http://www.ofi.hu/tudastar/tanulas-tanitasi/kezikonyv-holokausztrol>;

TOVÁBBJUTÁS: „Előszó” / a végén található „Tartalom” / „Szöveggyűjtemény a holokauszt történetének feldolgozásához” etc. útvonalon

Kovács Mónika: Holokauszt oktatás Magyarországon. In: Regio, (14.) 2003/2. 88-105. =

<http://www.hae.hu/regio.htm>

Megközelítések... Tanári kézikönyv a holokauszt tanításának feldolgozásához. [Az oktatási csomag részei: Hosszú Gyula; Szász János: A holocaust szemei. DVD. (Történelemtanárok Egylete, 2005.) 3. Megközelítések.] Szerkesztette: Szép Ágnes. Első kiadás: 2005. Készült a Hannah Arendt Egyesület, a Shoah Túlélői Vizuális Történelem Alapítvány és a Történelemtanárok Egylete összefogásával. =

http://haver.hu/wp-content/uploads/2013/12/megkozelitesek_kotet.pdf

FELADAT: *tartalomjegyzék alapján egy tetszőlegesen jónak tetsző „megközelítés” referálása*

Nostra Aetate. In: A II. Vatikáni Zsinat tanítása. A zsinati döntések magyarázata és előzményei. Szerk.: Cserhádi József & Fábián Árpád. Budapest: Szent István Társulat. [1975⁴] 410-413. =

<https://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=9>

Irányelvek és útmutatások a „Nostra Aetate” című zsinati nyilatkozat 4. pontjának végrehajtásához. Kiadta: Vallási Kapcsolatok a Zsidósággal Szentszéki Bizottság. Vatikán, 1974. december 1. In: Reinhard Neudecker: Az egy Isten sok arca. ([Sorozatcím:] Keresztény-Zsidó Párbeszéd Könyvtára 1.) Budapest: Magyar Keresztény-Zsidó Tanács – Mérleg. 1992. 111-116. (Künösen a „Tanítás és nevelés” c., III. pont.) =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/iranyelvek_a_nostra_aetate_4_pontjanak_vegrehajtashoz_1974_0.pdf

Szécsi József: A holokauszt oktatási koncepciójáról. (2014.):

<http://www.szecsijozsef.hu/letoltes/SZeCSIAholokausztoktatasikonceptiojarol20140831.pdf>

FELADAT: a vázlat értékelése a kérdésesnek gondolt megállapításokkal kapcsolatban, a saját álláspont megfogalmazásával.]

Útmutatás a zsidók és a zsidóság helyes ábrázolásához a katolikus egyház igehirdetésében és hitoktatásában. Kiadta: Vallási Kapcsolatok a Zsidósággal Szentszéki Bizottság. (1985. június 4.) In: Kizöldülő olajfa..., 49-60. **Egy másik fordítás:**

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/utmutatas_a_zsidok_es_a_zsidóság_helyes_abrazolasahoz_a_1985_10.08.29.pdf

2) Soá és singularitás

A holokauszt ideológiája és egyedülálló volta. In: Kézikönyv a holokausztról..., op. cit., 27-38.

Haacker, Klaus: A Holocaust mint egyháztörténeti dátum. In: Egyház és Világ 1991[2]/14. (VIII. 16.) 4-8; 16. = In: *Majsai Tamás: Zsidóság, egyházak, teológia.* Budapest: Wesley János Lelkészképző Főiskola. (WJLF Tanulmányok. 2.) 1998. 77-89.: http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/haacker_a_holocaust_mint_theologiatorteneti_datu_m.pdf

Majsai Tamás: A Soá szingularitása, avagy a saruk leoldása. In: = Uő.: *Crucifixus sub Pontio Pilato. Egybehordott írások a zsidó-keresztény kapcsolatok tárgyköréből.* Budapest: Wesley János Lelkészképző Főiskola. Theológus és Lelkész Szak. WJLF – Ökumenika Tanszéki Kiadványok 7.) 2009. 91-96.: http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/majsai_a_soa_szingularitasa_avagy_a_saruk_leoldasa.pdf

Tück, Jan-Heiner: Megbocsátani a megbocsáthatatlant? Jankélévitch, Derrida és a minden remény ellenére élő remény. In: *Vigilia*, (69.) 2004/8. 583-594. = <http://vigilia.hu/regihonlap/2004/8/tuck.htm>

3) A theodícea kérdése a Soá valláspedagógiai recepciójában

Kiinduló irodalom:

- Hol volt az ember? Jan Heiner Tück a pápa látogatásáról a jeruzsálemi Jad Vasemben, 2014 májusában. In: *Mérleg Online*, 2014. június 17.: <http://www.merleg-digest.eu/hol-volt-az-ember/>
- Magyar Katolikus Lexikon lemmája: <http://lexikon.katolikus.hu/T/term%C3%A9szetes%20teol%C3%B3gia.html>
- A dogmatika kézikönyve. (Szerk.: Theodor Schneider.) Budapest: Vigília Kiadó. 1996. 79., 206-209., 229. [F]
- Nyíri Tamás: A filozófiai gondolkodás fejlődése (több kiadása ismert): keresés: tárgymutató: "teodícea" címszóhoz tartozó oldalai szerint. [F]
- Rahner, Karl – Vorgrimler, Herbert: *Teológiai kisszótár.* Budapest: Szent István Társulat. 1980.: "teodícea" címszó. [F]
- Vorgrimler, Herbert: *Új teológiai szótár.* Budapest: Göncöl Kiadó. 2006.: "teodícea" címszó. [F]
- Tillich, Paul: *Rendszeres teológia.* Budapest: Osiris Kiadó. ([Sorozattípus:] Osiris Tankönyvek.) 1996. 219sq.; 656. [F]

4) Tankönyvelemzések, szemlélethermeneutika

Majsai Tamás: A soá és a zsidóság a református hittankönyvekben. In: *Oktatáspolitikai és vallásszabadság. Állam - egyház - iskola - társadalom a 20. században.* Szerkesztette: Nagy Péter Tibor. Budapest: Új Mandátum. 2000. 113-142. [F] = http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/a_soa_es_a_zsidóság_a_ref._hittankönyvekben._uj_mandatum_npt_2000._113-142.pdf

Balogh Judit: A Magyarországon forgalomban lévő katolikus hittankönyvek zsidóságképe. In: *Egyházforum*, (XVIII. = IV.) 2003/5. 18-20.; (XVIII. = IV.) 2003/6. 11-18.; (XIX. = V.) 2004/1. 13-17. [F]

Karsai László: Egyetemi és középiskolai tankönyvek a holokausztról. In: *Mozgó Világ*, (26.) 2000/12. 19-43. [F] = <http://epa.oszk.hu/01300/01326/00012/dec4.htm>

Majsai Tamás: A Soá és a magyarországi katolikus katekézis. In: Uő.: Crucifixus sub Pontio Pilato, op. cit., 133-181. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/a_soa_es_a_magyarorszagi_katolikus_katekezis_in_csp_133-181.pdf

Szécsi József: A zsidóság ábrázolásának szempontjai a keresztény hitoktatásban. [F] =

<http://www.kzst.hu/dok/abrazolas.doc>

5) Porrajmos

Bársony János: Népiértés vagy előítélet? In: Népszabadság, (66.) 2008. augusztus 1. =

<http://nol.hu/archivum/archiv-502038-299303>

Bársony János: Romák sorsa az 1940-es évek második felében Magyarországon. In: Múltunk, (53.) 2008/1. 222-256. =

<http://www.multunk.hu/wp-content/uploads/2017/01/barsonyj.pdf>

Bársony János: Viták és tények a pharrajmosról, a roma holokausztról. In: Beszélő, (III/XII.) 2007/4. 48-54. [F] = <http://beszelo.c3.hu/cikkek/vitak-es-tenyek-a-pharrajmosrol-a-roma-holokausztrrol>

Daróczy Ágnes: Mégis, kinek a halottai? In: Népszabadság, (63.) 2005/178/2 . (VIII. 1.) 4. =

<http://nol.hu/archivum/archiv-372148-185691>

Fraser, Sir Angus [Angus Robert Charles Fraser]: Az elfelejtett Holocaust. In: Uő.: A cigányok. Budapest: Osiris Kiadó. 1996. 232-245.

Kádár Gábor – Vági Zoltán: Előítéletek rabságában. Hatvan éve számolták fel a cigány tábor Birkenauban, beteljesedett a roma holokauszt. In: Népszabadság, (66.) 2008. augusztus 1. =

<http://regi.sofar.hu/hu/node/17890>

Karsai László: Cigánykérdés Magyarországon 1944-1945. In: Regio, (2.) 1991/1. 124-143. [A szerzővel – elsősorban az áldozatok számának becslését illető megállapítása miatt – a Porrajmos-kutatók közül sokan vitatkoznak.] [F] =

<http://www.epa.oszk.hu/00000/00036/00005/pdf/18.pdf>

Katz Katalin: A visszafojtott emlékezet. Magyarországi romák holokausztörténetéhez. Budapest: Pont Kiadó. 2005. (Különösen: 5-61., 82-98.; 125-151.) [F]

Majsai Tamás: Soá, Porrajmos, Holocaust. Egy (irodalom)történész esete a "porrajmos"-szal. In: Nyisd meg szád a néma helyett. I. Köszöntő könyv Iványi Gábor 60. születésnapjára. (Szerk.: Bánlaky Pál, Bukovics István, Lukács Péter, Majsai Tamás.)

Budapest: WJLF – Theológus és Lelkész Szak. ([Sorozatcím:] Wesley Jubileumi Kötetek. 8/a.) 2011. 323-346. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/majsai_soa_porrajmos_holocaust_in_ig60_i_323-346.pdf

Nagy László: A roma holocaust, mint identitás-meghatározó tényező a magyarországi szépirodalmi alkotásokban. =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/nagy_laszlo_a_roma_holocaust_mint_identitas-meghatarozo_tenyezo_2008.pdf

Roma holokauszt. (Holokauszt és Társadalmi Konfliktusok c. honlapon.) [F] =

http://www.htkp.org/index.php?option=com_content&task=view&id=31&Itemid=33

Sándor Tibor: A látható és a láthatatlan. Emberekkel történt; Porrajmos. Zsidó és cigány holocaust Magyarországon: új dokumentumfilmek a történelem ismertnek vélt ismeretlen korszakáról. In: Filmvilág, (XLIII.) 2000/9. 12-13. [F] =

<http://www.c3.hu/scripta/filmvilag/0009/sandor.htm>

Soha többé... Visszaemlékezések a holokausztra. [Never again... Recollections of the Holocaust. Nikana majbuter... Seripe p-o holokauszt.] (Szerk.: Bódi Zsuzsanna.) Budapest: Magyar Néprajzi Társaság. ([Sorozattípus:] Cigány Néprajzi Tanulmányok, 8. / Studies in Roma (Gypsy) Ethnography, 8[9.]) 2000. [F] = https://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/olvasoszoba/romaszovegtar/Soha_tobbe_cigany_neprajzi_tanulmanyok_8.pdf
Visszabeszélő. [Terminológiai vita a "Porrajmos" szóról.] In: Beszélő, (III/V.) 2000/11. 121-124. = <http://beszelo.c3.hu/00/11/21vissza.htm>

6) A Soá mint tanegység

FELADAT: A Soá tantárgykénti oktatásával kapcsolatos kérdések ismerete és értékelése a kontaktórákon tárgyaltak és a PPKE-vita fontosabb írásai alapján.

A vita irodalmához lásd:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/soa_tanegység_s.a.-ppke-vita_valogatott_irodalom_ex.pdf

II. TOVÁBBI SZAKIRODALMI MUNKÁK

A holokauszt és a keresztény világ. Szembenézés a múlttal és a jövő kihívásaival. (Szerk.: Carol Rittner, Stephen D. Smith és Irena Steinfeldt.) Pécs-Budapest: Egyházforum – Balassi. 2009. [F]

A történeti Jézus-kutatás mint ideológiakritika. Összefoglaló Wolfgang Stegemann Jézus nyomában című tanulmányáról. In: Mérleg Online, 2015. október 18. [F] =

<http://www.merleg-digest.eu/a-torteneti-jezus-kutatas-mint-ideologiakritika/>

Antiszemitizmus, Soá és az egyház. [Egy teológiai munkaközösség tanulmánya.] In: Mérleg, In: Mérleg, (39) 2003/1. 71-85. = <http://www.merleg-digest.eu/antiszemitizmus-soa-es-az-egyhazi/>

Babits Antal: Zsidó ünnepek. Budapest: Ikva Könyvkiadó. 1989. [F]

Buber, Martin: Góg és Magóg. Haszid krónika. Budapest: Babel Kiadó. 1999. [KÖTELEZŐ: legalább három elbeszélés ismerete.]

Caron, Gerald: A másik démonizálása. Mihez kezdjünk az Újszövetség antiszemitizmusával? In: Mérleg, (41.) 2005/3. 261-282. =

<http://www.artishock.de/merleg/pdf/253ta1.pdf>

Csáki Rozália: Zsidó–keresztény párbeszéd. In: Korunk, 2003/7. [F] =

<http://korunk.org/?q=node/7267>

Flusser, David: A törvény. In: Jézus. Az ókori zsidó történelem és irodalom tükrében. Budapest – Jeruzsálem – New York: Múlt és Jövő. [1995] 43-63. =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/flusser_jezus_43-63_a_torveny.pdf

Hahn István: Zsidó ünnepek és népszokások. Budapest: Makkabi. 1995. [F]

Kiss Arnold: A Talmud KÖNYVEI. A Talmud és fordításai. [F] = <http://www.orzse.hu/talmudkonyvei/talmudforditasai.htm>

Lapide, Pinchas: Húsvétvasárnap – egy zsidó szemével. In: Mérleg, (31.) 1995/1. 40-44. [F]

Majsai Tamás: Crucifixus sub Pontio Pilato. In: Uő.: op. cit., 4-79. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/majsai_crucifixus_sub_pontio_pilatojlf_in_cspp_4-79.pdf

Majsai Tamás: Zsidóság, egyházak, teológia (II.) (Szakfordítások.) Budapest: Wesley János Lelkészképző Főiskola. Theológus és Lelkész Szak. WJLF – Ökumenika Tanszéki Kiadványok 8.) 2008.: <http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/zsidóság-uj-wjlf-tan-folyt.-mind-ford.-rev.14.04.19.-wp-1.pdf>

Mussner, Franz: A Jézusra és az evangéliumra mondott zsidó „nem”. E „nem” okai és következményei a zsidókra nézve. In: MÉRLEG 40(2004)/3. 251-269.: http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/mussner_franz_a_jezusra_es_az_evangelimra_mondott_zsido_nem_merleg_04_03_251-269.pdf

Neuner, Peter: A kereszténység hellenizálódása mint az inkulturáció modellje. In: MÉRLEG, (35.) 1999/1. 29-42. [F] = <http://www.artishock.de/merleg/artikel/991ta1.htm>

Niewiadomski, József: Hogyan vált a hittani ellenfél gyűlölt ellenségé? (Polémia a zsidósággal és a megváltás hite) In: MÉRLEG 22(1986)/2. 128-136. [F]

Novák Attila: A holokauszt, mint probléma, avagy miért nem része Magyarországnak a Soá érületi térképének? [F] = <http://konzervatorium.hu/cikkeink/koezeletpolitika/72-a-holokauszt-mint-problema-avagy-miert-nem-resze-magyarorszag-a-soa-erzueleti-terkepenek>

Rosenzweig, Franz: Nem hang és füst. Válogatott írások. Budapest: Holnap Kiadó. 1990. 1-23.

Radford, Rosemary Ruether: A keresztény antijudaista mítosz teológiai kritikája. In:

Majsai Tamás: Zsidóság, egyházak..., op. cit., 90-134. [F]:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/ruether_a_kereszteny_antijudaista_mitosz_theologiai_kritikaja.pdf

Tück, Jan-Heiner: Kereszténység gyökerek nélkül? Miért nem szabad kivenni az Ószövetséget a keresztény kánonból? In: MÉRLEG Online, 2016. február 16. =

<http://www.merleg-digest.eu/keresztenyseg-gyokerek-nelkul-miert-nem-szabad-kivenni-az-oszovetseget-a-kereszteny-kanonbol/>

Vries, Simon Philip de: Zsidó rítusok és jelképek. Budapest: Talentum. 2000. [F]

Wess, Paul: Jézus nem volt görög. In: MÉRLEG Online, 2014. június 24.: <http://www.merleg-digest.eu/jezus-nem-volt-gorog/>